

3. ÜNİTE

ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILABI

3. 1. ATATÜRK İLKELERİ

- Türk inkılabının amacı; Türk milletini akıl ve bilimin rehberliğinde çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmaktır.
- İnkılaplar yapılırken özgürlük ve milli iradede taviz verilmemiştir.
- İnkılapların fikri alt yapısını "Atatürk ilkeleri" oluşturmuştur.
- İlkeler Mustafa Kemal Atatürk'ün dünya görüşünü yansıtmakta olup, birbirini tamamlamakta ve tutarlılık göstermektedir.
- Devlet ve millet hayatına kademeli olarak dahil edilmiştir.
- Atatürk ilkeleri 1937 yılında Anayasa'ya dahil edilmiştir.

3. 1. 1. Cumhuriyetçilik

- Atatürkçü düşünce sisteminin dayanağı olan en temel ilke cumhuriyetçiliktir.
- Cumhuriyet, milletin egemenliğini kendi elinde tuttuğu bir devlet şeklidir.
- Cumhuriyet'te egemenlik; kişi, zümre, sınıf gibi toplumun bir kısmına değil tüm halka aittir.
- Cumhuriyet yönetiminin esası; halkın ülke yönetiminde kendisini temsil edecek devlet başkanını, yöneticileri ve temsilcileri, anayasada belirlenen sürelerde, seçim yoluyla işbaşına getirmesidir.
- Cumhuriyet düşüncesinin temel felsefesi millî egemenlik anlayışıdır.
- 1919'da başlayan Millî Mücadele, kongrelerde alınan kararlarla, millî iradeyi esas alarak yürütülmüştür.
- 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla cumhuriyet yönetimine doğru giden süreç hızlanmıştır.
- 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile yeni Türkiye Devleti resmî olarak millî egemenliğe dayalı bir yönetime kavuşmuştur.
- Cumhuriyet yönetiminin temel ilkelerinden biri de devletin yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrı olması anlamına gelen "kuvvetler ayrılığı" dır.
- Atatürk'e göre halkın kendini doğrudan yönetmesi demek olan demokrasi, en ideal rejim olan Cumhuriyet içinde gerçekleşebilir.
- "Türk Devleti" nin yönetim şekli Cumhuriyettir" ilkesi 1924 anayasasından itibaren bütün anayasalarımızda yer almıştır.
- TBMM'nin açılması, saltanatın kaldırılması, Halifeliğin kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı 21 ve 24 Anayasalarının kabulü, çok partili hayat denemeleri ile ilgili inkılaplar Cumhuriyetçilikle ilgilidir.

3. 1. 2. Milliyetçilik

- Atatürkçü düşünce milliyetçiliği esas alır.
- Milliyetçilik, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de temel felsefesidir.
- Millet "Sınırları belli toprak parçası üzerinde yaşayan, duygu, düşünce ve kültür özellikleriyle öteki toplumlardan ayrılan, birlikte yaşamalarına ve özgürlüklerine karşı bir tehlike belirlediği zaman tepki gösteren bir ya da birden fazla topluluğun oluşturduğu bütündür."
- Milliyetçilik kaynağını millettendir.
- Bu ilke Kurtuluş Savaşımızın çıkış noktasını oluşturmuştur.
- Türk milliyetçiliği Fransız ihtilalinden sonra özgürlük düşüncesinin sonucu ırkçı ve dinsel milliyetçilik anlayışının birbirleriyle çarpıştığı bir dönemde doğmuştur.
- Türk milliyetçiliği, vicdan ve duygu işidir. Kader birliği yapmış herkesi Türk sayar.
- Bu ilke anlayışında kesinlikle ırk ve din birliği ölçü alınmaz.
- "Ne mutlu Türküm Diyene" sözü milliyetçilik anlayışının bir özelliğidir.
- Misak-ı Milli esastır.
- Milliyetçilik ilkesi tam bağımsızlığa dayanır.
- Milli Ekonomi, Milli Egemenlik, Milli Kültür milliyetçilik temeline dayanan temel inkılaplardır.
- Türk milliyetçiliğinin amacı, Türkün her alanda yükselmesidir.
- Milliyetçilik duygusu mensubu olduğu milleti sevme yüceltme ve bu duygu gelecek nesillere aktarma duygusudur.
- Türk Tarih Kurumunun ve Türk Dil Kurumunun açılması bu ilke ile ilgilidir.
- Üstün millet anlayışı ve ırkçılık reddedildiğinden Atatürk milliyetçiliği hukuk, özgürlük ve adalet ile uluslararası barış ve güvenliğin devamını arzular.
- Atatürkçü düşüncede milliyetçilik düşüncesi, değerlerini tarihten aldığı için, çağdaşlaşmayı ilke edinir.

3. 1. 3. Halkçılık

- Aynı ülkede yaşayan, aynı kültürel özellikleri paylaşan, aynı uyruktaki insan topluluğuna halk adı verilir.
- Halkçılık kavramı, Türk demokrasinin temelidir.
- Atatürkçü düşüncede halkçılık, herkesin kanun önünde eşitliğine, hiçbir kişi ya da gruba ayrıcalık tanınmamasına denir.
- Halkçılık ilkesi, millî iradeyi ve millî egemenliği esas alan Atatürkçü düşüncenin doğal bir sonucudur.
- Halkçılık ilkesi, siyasi alanda demokrasi düşüncesinin karşılığıdır.
- Sosyal adalet, sosyal güvence ve ekonomik yönden güçsüz kesimlerin korunmasını esas alan sosyal devlet anlayışı halkçılığın bir gereğidir.
- Halkçılık ilkesi Milliyetçilik ilkesinin doğal sonucudur.
- Bu ilkeyle ilgili kanunlar; Aşar vergisinin kaldırılması, Medeni kanun kabulü, Kadınlara Siyasal Haklar Verilmesi,
- Kılık Kıyafet Kanunu, Soyadı Kanununun Kabulü, Bazı Unvan ve Lakapların Kullanılmayacağına Dair Kanun Halkçılık ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.

3. 1. 4. Laiklik

- Bir kavram olarak laiklik, dinî olanla dünyevi olanın birbirinden ayrılmasıdır.
- Laik bir devlet bireyin tüm inanç ve ibadet hakkını tanır.
- Vatandaşların inançlarını özgürce yaşaması için gereken tüm tedbirler alınır.
- Atatürk inkılapları ile siyasal, sosyal, kültürel ve hukuksal alanlarda yapılan tüm düzenlemelerde laiklik düşüncesi esas alınmıştır.
- Laiklik yoluyla devlet yaşamında aklın ve bilimin egemen olması sağlanır.
- Laiklik düşüncesi dinin alternatifi değildir.
- Laiklik ve demokrasi, daha özgür bir din alanının oluşması için yardımcı öğelerdir.
- Laiklik düşüncesi, inanç özgürlüğü ve demokrasi ile ilgili sorunların bilimin ışığında ve bilimsel yöntemlerle çözümlenmesini öngörür.
- Saltanatın Kaldırılması, Halifeliğin Kaldırılması, Öğretimin Birleştirilmesi, Şeriye ve Evkaf Vekaleti'nin Kaldırılması, Hukuk Alanında Yenileşme, Tekke, Türbe Zaviyelerin Kapatılması gibi İnkılaplar laiklik alanında gerçekleştirilmiştir.

3. 1. 5. Devletçilik

- Devletçiliğin esası, başta ekonomi olmak üzere her alanda devletin planlamacı bir tutum takınmasıdır.
- Devletçilik ilkesi, devletin planlama görevinin yanında bireysel faaliyeti ve çalışmayı da kabul eder.
- Zaman içerisinde devletçilik ilkesi sadece ekonomik alanla sınırlı kalmamış, devletin millî birlik ve beraberliğin korunması, toplumun çağdaş ve dinamik bir yapıya kavuşturulması için devletin rol oynamasına kadar sınırları genişletilmiştir.
- Devletçilik, 1920'li yıllarda özel sektörün sanayileşmeye yönelik beklentilere karşılık verememesi ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın getirdiği sıkıntılar karşısında geliştirilmiştir.
- Türkiye 1933'ten itibaren devletçilik politikasını yaygın olarak tatbik etmeye başlamıştır.

3. 1. 6. İnkılapçılık

- Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişikliklere inkılap denmektedir.
- Türk toplumunu çağın gerisinde bırakan kurumları ortadan kaldırmak veya bu kurumları yeni gelişmelere uygun hâle getirmektir.
- İnkılapçılık ilkesi çağdaşlaşmayı sağlayan güçtür.
- Atatürk inkılapları çerçevesinde yapılan her yenilik hareketi, Atatürkçü düşüncenin inkılapçılık ilkesi kapsamında değerlendirilir.
- İnkılapçılık ilkesinin uygulanması, Cumhuriyet'in ilk yıllarında aydın bir nesil oluşmasına zemin hazırlamıştır.
- İnkılapçılık ilkesi sürekli yenileşmeyi ve çağın gereklerine ayak uydurmayı amaçlamıştır.
- Çağ dışı kalmış kurumların, çağa uygun olanlarla değiştirilmesidir.
- Türk inkılabı; toplumun ümmet esasından millet esasına, kişinin egemenliğinden millet egemenliğine, dine bağlı düzeninden laik devlet düzenine geçişini sağlamıştır.
- Türkiye bütün değişimlerle yönünü Batı'ya dönmüştür.
- İlkenin amacı Türk milletini en kısa zamanda çağdaş medeniyetler üzerine çıkarmaktır.

3. 2. SİYASİ ALANDAKİ GELİŞMELER

3. 2. 1. Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

- Lozan Konferansına TBMM yanında İstanbul hükümetinin de çağrılması (iki başlığı ortadan kaldırmak),
- TBMM açılışı ile saltanatın varlığının gereksizliği (Millet iradesinin gerçekleştirilmesi),
- Saltanatın varlığının millet iradesi ile uyumsuzluğu,
- Padişahın TBMM'ne karşı tavrının devam etmesi,
- 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali ile Saltanatın işlerliğini kaybetmesi,
- Dini otorite ile siyasi otoritenin ayrılarak, Laikliğe geçişin hızlandırılmak istenmesi nedenlerinden dolayı 1 Kasım 1922' de Saltanat kaldırıldı.
- İngilizlerin padişahın Halifelik gücünü kullanarak etkili olması önlenildi.
- Osmanlı Devleti hukuken son buldu.
- Halifelik makamına TBMM, Abdülmecit Efendi'yi atadı. (Böylece hem halk tepkisi önlenildi hem halifelik makamı korunarak, İngilizlerin bundan faydalanması önlenildi)
- TBMM Hükûmeti, Türk Milleti'nin tek temsilcisi olduğunu dünyaya ilan etti.
- Egemenlik TBMM'nin, dolayısıyla millî iradenin eline geçti.
- Saltanatın kaldırılması millî egemenlik anlayışının kökleşmesini sağladı.
- Cumhuriyete giden yol açıldı.

3. 2. 2. Ankara'nın Başkent Oluşu (13 Ekim 1923)

- Anadolu'nun ortasında ve cephelere yakın bir şehir olması
- Haberleşme ve ulaşım açısından çok elverişli konumda olması
- Jeopolitik ve stratejik özellikleri nedeniyle Millî Mücadele'nin merkezi haline gelmesi
- Millî Mücadele yıllarında TBMM'nin Ankara'da olması, burasının güvenli bir konumda olması, Millî Mücadele sonrası imparatorluktan millî bir devlet yapısına geçilmesi, yeni bir dönemin başlamasının da bir sembolü olması
- Saltanatın kaldırılmasından sonra, yeni Türkiye'nin başkentinin neresi olacağı problemi böylece çözülmüş oldu.

3. 2. 3. Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)

- 23 Nisan 1920'de oluşan Meclisin millet egemenliğine dayanması,
- Kurtuluş savaşının kazanılması,
- Lozan Barış Antlaşması sonrası yeni Türkiye Devleti'nin uluslararası alanda resmen kabul edilmesi,
- Yeni bir meclisin oluşması,
- TBMM'de oluşan siyasi gruplar arasında çıkan fikir ayrılıklarının siyasi krize dönüşmesi,
- Saltanatın kaldırılmış olması,
- Devletin yönetim biçiminin belirgin olmaması,
- Devletin rejimi ve devlet başkanlığını belirlemesi zorunluluğu,
- Kamuoyunda "cumhuriyet" düşüncesinin yaygınlaşması nedenlerinden dolayı 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.
- "Türkiye Devleti'nin şekli cumhuriyettir, Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur" şeklinde ifadesi kanunlaştı.
- Cumhuriyetin ilanından sonra seçimlere geçildi.
- Gazi Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı; İsmet Paşa da ilk Başbakanı olarak seçildi.
- Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Türk tarihinde yeni bir dönem açıldı.
- Millî egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu düşüncesi resmen gerçekleşti.
- Meclis hükûmeti sisteminden, kabine sistemine geçilerek hükûmet kurma bunalımı aşıldı.
- Yeni Türkiye devletinin yönetim sisteminin resmî olarak cumhuriyet olmasıyla rejimin adı belirlenmiş oldu.
- İleriki yıllarda yapılacak olan inkılaplara da elverişli bir zemin hazırlandı.
- Cumhuriyetin ilanı, Atatürk ilkelerinden cumhuriyetçilik ilkesi hayata geçirilmiş oldu.

3. 2. 4. Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

- Halifelik, Saltanatın kaldırılmasına kadar (1 Kasım 1922) saltanatla birlikte anılan bir siyasi güç oldu.
- Saltanatın kaldırılması ile halife, siyasi yetkilerinden ayrılıp dini yetkiler ile varlığını sürdürdü.
- Eski rejim yanlıları Cumhuriyet'e karşı muhalefetlerini ifade edebilmek için halife Abdülmecit etrafında etkili olmaya başladı.

- "TBMM halifelerin halifede TBMM'nindir" düşüncesi ile hareket ediyorlar ve yeni rejime karşı cesaretleniyorlardı.
- 3 Mart 1924'te TBMM tarafından kabul edilen kanun ile halifelik makamı kaldırıldı.
- Halifeliğin kaldırılması ile birlikte Halife Abdülmecid Efendi ve bütün Osmanlı hanedanı yurt dışına çıkarıldı.
- TBMM'ye sunulan kanun tekliflerinin kabulü ile Erkan-ı Harbiye Reisliği ile Şer'îye ve Evkaf Vekâletleri de kaldırıldı.
- Ordu ve din işleri siyasetten ayrıldı.

3.2.5. 1924 Anayasası

- Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu kabul edilmiştir.
- Türkiye Devleti'nin bir cumhuriyet olduğu belirtilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin dininin İslam, başkentinin Ankara, resmî dilinin Türkçe olduğu kabul edilmiştir.
- Yasama TBMM'ye, yürütme Cumhurbaşkanı ve hükûmete, yargı ise bağımsız mahkemelere bırakılmıştır.
- Kamu özgürlükleri düzenlenmiştir.
- 1924 Anayasası, 27 Mayıs 1960 askerî darbesine kadar yürürlükte kalmıştır.
- 1924 Anayasası'nın kabulü cumhuriyetçilik ve inkılapçılık ilkeleri doğrultusunda atılan bir adımdır.

1924 Anayasasında zaman içerisinde şu değişiklikler yapılmıştır:

- 1928'de "Devletin dini İslam'dır." ibaresi anayasadan çıkarılmıştır.
- Kadınlara 1930'da belediyede seçimlerinde, 1933'te muhtarlık seçimlerinde, 1934'te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.
- 1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya girmiştir.

3.3. HUKUK ALANINDAKİ GELİŞMELER

- Türkiye Cumhuriyeti de dünya milletleri arasında güçlü bir biçimde yer almak ve çağdaş bir hukuk sistemi kurmak için birtakım yenilikler gerçekleştirmiştir.
- Osmanlı Devleti'nde şer'î (dinî) ve örfî (geleneksel) hukuk kurallarına dayanan bir hukuk sistemi oluşturulmuştu.
- Batılılaşmak için şer'î ve örfî hukuk yerine akıl ve bilimsel düşüncüyü esas alan çağdaş ve laik hukuk kurallarının benimsenmesi hedeflenmişti.
- Türkiye Cumhuriyeti, millî ve üniter bir devlet anlayışını benimsediğinden dolayı hukuk alanında birliği sağlayıcı adımlar atmayı hedeflemişti.
- Hukuk alanında yapılan inkılaplarla Türk toplumunda birlik sağlanarak millî bünye güçlendirilmiştir.

3.3.1. Türk Medeni Kanunu (17 Şubat 1926)

- Hukuk alanında kişilerin birbirleriyle ilişkilerini, aile, eşya, borçlar ve miras hukukunu düzenleyen kanuna, medeni kanun denilmiştir.
- Osmanlı'nın son döneminde medeni kanun olarak Mecelle kullanılmıştır.
- Mecelle, İslâm hukukundan zamanın ihtiyaçlarına uygun kanunlar yapılabileceğini göstermiştir.
- Mecelle, hukuk alanında batılılaşmaya yönelmesi nedeniyle yürürlükten kaldırılmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş, laik ve demokratik bir yapıya kavuşturulması hedeflendi.
- İsviçre Medeni Kanunu Türk sosyal hayatına en uygun medeni kanun olarak kabul edildi.
- 17 Şubat 1926'da TBMM, çıkardığı kanunla Türk Medeni Kanunu'nu kabul etti. Kanun 4 Ekim 1926'da yürürlüğe girdi.
- Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile aile yapısı çağdaş toplumlara göre yeniden düzenlendi.
- Türk toplumunda hukuksal eşitlik sağlandı.
- Hukuk sisteminin laikleştirilmesi konusunda önemli bir adım atıldı.
- Türk Medeni Kanunu ile
  - Tek eşle evlilik kuralı getirildi ve kadınlara boşanma hakkı tanındı.
  - Kadınlara istedikleri alanda çalışma hakkı tanındı
  - Çocukların velayeti anne ve babanın ortak yükümlülüğüne verildi.
  - Evlilikte yaş sınırı ve resmî nikâh mecburiyeti getirildi. Resmî nikâhtan sonra dinî tören yapma hakkı da verildi.
  - Mahkemelerde şahitlik konusunda ve miras paylaşımında kadın ile erkek eşit kabul edildi.
  - Patrikhanenin din işleri dışında başka işlerle uğraşması, patrikhane ve konsoloslukların mahkeme kurması yasaklandı.

3. 4. EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDAKİ İNKILAPLAR

- Ülkede eğitim ve kültür alanında çağdaşlaşmak amacı ile önemli çalışmalar yapıldı.
- Devleti yaşatacak, millî varlığının bilincinde olan çağdaş bir toplum hedeflenmiştir.
- Hedeflerin gerçekleşmesi sağlıklı eğitim anlayışına ve sağlam bir eğitim sistemi kurmaya bağlanmıştır.
- Batı tarzında açılan okullar olumlu sonuçlar doğururken bir yandan da zihniyet çatışmalarına sebep olmuştur.
- I. Dünya Savaşı'nda eğitim öğretim bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de durma noktasına gelmiştir.
- Millî Mücadele devam ederken Ankara'da 16-21 Temmuz 1921'de düzenlenen Maarif Kongresi'nin düzenlenmesi ve Mustafa Kemal'in kongrede konuşma yapması eğitimin gerekliliğini ve Mustafa Kemal'in eğitime verdiği önemi göstermektedir.

3. 4. 1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)

- Halifeliğin kaldırılması ile ülkedeki her çeşit eğitim ve öğretim kurumlarının denetimi devlet eline geçti ve tek elde toplandı.
- Eğitim öğretimde dağınıklık ve çok başlılık ortadan kaldırıldı.
- Türkiye Cumhuriyeti'ndeki bütün okulların programlarının ve eğitim sisteminin düzenlenmesi Millî Eğitim Bakanlığı'na bırakıldı.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu, eğitim sisteminde laik, millî, akla dayalı, bilimsel ve çağın sosyal ihtiyaçlarına göre düzenleme yapabilme imkânı getirdi.
- Azınlık okullarının denetimi sağlandı.
- Medreseler kapatıldı. (11 Mart 1924)
- Tevhid-i Tedrisat kanunu ile tüm okullar bir çatı altında toplandı. Bu uygulama sonunda medreselerde ikiliğin oluşmaması ve laikliğe geçişin hızlandırılması amaçlandı.
- Din öğretimini devlet kendi üstüne aldı.
- Demokratik ve laik bir anlayış geliştirmeye çalışıldı.
- Bugünkü eğitim sisteminin temeli atıldı.
- Laikleşen eğitimin millî olma niteliği de sağlandı.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim laik, millî ve çağdaş bir mahiyet kazandı.
- Bu nedenle kanun; laiklik, milliyetçilik, halkçılık ve inkılapçılık ilkeleriyle ilişkilidir.

3. 4. 2. Harf inkılabı (1 Kasım 1928)

- Türkler tarih içinde Köktürk, Uygur, Çin, Kiril, Hint ve Arap ve Latin alfabelerini benimsemişlerdir.
- Yeni Türk alfabesi Latin alfabesi esas alınarak hazırlandı.
- Alfabe değişikliği eğitim ve kültür alanında kalkınma için önemli bir adımdır.
- 1 Kasım 1928'de yeni harflerin kullanılması bir kanunla resmî hâle geldi.
- 3 Kasım 1928'de yürürlüğe giren kanunla bütün resmî yazışmaların yeni Türk harfleri ile yapılması yasal zorunluluk oldu.
- Yeni harflerin resmen kabulü ile ülkede okuma yazma seferberliği başlatıldı.

3.4.3. Millet Mektepleri (1 Ocak 1929)

- Yeni alfabenin kısa sürede öğretilmesi, okur yazar oranının artırılması için eğitim seferberliği başlatıldı.
- 11 Kasım 1928'de Millet Mekteplerinin kurulmasına karar verildi.
- Gazi Mustafa Kemal, halkçılık ilkesi doğrultusunda kurulan ve kendisine başöğretmenliği teklif edilen Millet Mektepleri 'nin başöğretmenliğini kabul etti.
- Millet Mektepleri halkın bütün kesimlerine yeni alfabeyi öğretmek için çalıştı.
- Millet Mekteplerinin bu çalışması Atatürk'ün halkçılık ilkesi ile ilişkilidir.

3. 4. 4. Türk Tarih Kurumu (15 Nisan 1931)

- Tarih bir milletin kimliğidir.
- Millettin bireylerini ortak bir bilinçle birbirine bağlama işlevi görür.
- Atatürk, ortak bir payda oluşturacak millî kimlik inşası için Millî Mücadele sonrasında Türk tarihi çalışmalarına bizzat öncülük etmiştir.
- Atatürk'e göre, millî kültürün temelleri esas olarak millî tarihte aranmalıdır.
- Yeni Türk tarih görüşüne "Türk Tarih Tezi" denmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin tarih görüşü olan Türk Tarih Tezi, hanedan eksenli tarih yerine millet eksenli tarih yazımını esas almıştır.
- Türk Tarih Heyeti "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı bilimsel eseri meydana getirmiştir.
- Ardından 15 Nisan 1931'de Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu) kurulmuştur.

- Atatürk'ün katılımıyla 2 Temmuz 1932'de I. Türk Tarih Kongresi toplanmıştır.
- 9 Ocak 1936'da Ankara'da Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi kurulmuştur.
- Türk Tarih Kurumu 1937'den itibaren Atatürk'ün adını bizzat kendisinin koyduğu Belleten dergisini yayınlamaya başladı.
- Tarih alanındaki çalışmalar milliyetçilik ilkesi doğrultusunda atılan bir adım olmuştur.

3. 4. 5. Türk Dil Kurumu (12 Temmuz 1932)

- Dil, millî kültürü kuşaktan kuşağa aktaran en güçlü araçtır.
- Milleti oluşturan etkenlerin en başında gelir.
- Türk dili, tarihi akış içerisinde Arapça ve Farsçadan aldığı kelime ve tamlamalarla özünden uzaklaşmıştı.
- 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tektik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu) kuruldu.
- 26 Eylül-5 Ekim 1932 tarihleri arasında, Atatürk'ün de katılımıyla I. Türk Dili Kurultayı toplandı.
- Kurumun kuruluş hedefi Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmaktı.
- Türk Dili Tektik Cemiyeti'nin 1936'da ortaya koyduğu "Güneş Dil Teorisi" de bu doğrultuda oluşturulan somut bir örnektir.
- Türk dilini zenginleştirmek, canlı tutmak ve yabancı kelimelerden kurtarmak için yapılan çalışmalar ve açılan kurumların faaliyetleri Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi gereğidir.

3. 4. 6. Üniversite Reformu (1933)

- Darülfünûn, Cumhuriyet öncesinde Batılı ölçütlerde kurulmuş yükseköğretim kurumlarından biriydi.
- Darülfünûn, üç kez kapatılmış ancak 1900 yılından itibaren sürekli eğitime geçmişti.
- Yeni Türkiye Cumhuriyeti 1931 yılında Darülfünûn'da yeni bir düzenleme yapılmasına karar verdi.
- Düzenlemenin nasıl yapılacağı konusunda yabancı bir uzmandan yararlanılması uygun görüldü.
- 16 Ocak 1932'de Cenevre Üniversitesinden Türkiye'ye gelen Prof. Dr. Albert Malche (Albert Malş) incelemelerde bulundu ve hazırladığı raporu Millî Eğitim Bakanlığına sundu.
- 31 Mayıs 1932'de çıkan kanunla Darülfünûn kapandı.
- 31 Temmuz 1933'te İstanbul Üniversitesi kuruldu.
- 1925'te Ankara Hukuk Mektebi açıldı.
- 1936'da Dil ve Tarih, Coğrafya Mektebi açıldı.
- 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi açıldı.
- Üniversite Reformu Atatürk'ün laiklik ve inkılapçılık ilkesinin bir sonucudur.

3. 4. 7. Güzel Sanatlar ve Spor Alanındaki Gelişmeler

- Türk inkılabının toplum hayatına getirdiği en büyük dönüşümlerden birisi de güzel sanatlar alanında olmuştur.
- Atatürk, sanat alanındaki gelişmelere öncülük ederek çağdaş uygulamaların hızlı bir biçimde gelişmesini sağlamıştır.
- 1926'da açılan Gazi Eğitim Enstitüsünde resim bölümü açılmıştır.
- 1928'de Osmanlı döneminden kalan Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisine dönüştürülerek çağdaş bir nitelik kazandırılmıştır.
- 1937'de İstanbul Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır.
- Müzik alanında klasik Türk müziği yanında halk müziği araştırmaları ve çok sesli Batı müziği çalışmalarına yer verilmiştir.
- 1924'te Musiki Muallim Mektebi (Müzik Öğretmen Okulu) kurulmuştur.
- 1932'de Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası kurulmuş, 1934'te Millî Musiki Akademisi, 1936'da Ankara Konservatuvarı açılmıştır.
- Darülbeydi, 1934'te çağın gereklerine göre İstanbul Şehir Tiyatrosuna dönüştürülmüştür.
- Güzel sanatlar ve spor alanındaki gelişmeler Atatürk'ün inkılapçılık ilkesi ile ilişkilendirilebilir.

3. 5. TOPLUMSAL ALANDAKİ İNKILAPLAR

Ülkede çağdaşlaşmayı, demokratikleşmeyi ve laikleşmeyi hızlandırmak için toplum yaşantısı ile ilgili düzenlemeler yapıldı.

3. 5. 1. Kılık Kıyafet Düzenlemeleri

- Osmanlı toplumunda II. Mahmut döneminde Fes kullanılmaya başlanmıştır.
- Çağdaşlaşmak ve batılılaşmak amacıyla "Şapka kanunu" çıkarıldı.
- İlk kez Mustafa Kemal şapkayı Kastamonu'da giyerek bu yeniliği başlattı.
- 3 Aralık 1934'te çıkarılan başka bir kanunla, dinî kıyafetlerin din adamları tarafından yalnızca ibadethanelerde kullanılabilmesi zorunluluğu getirildi.
- Ülke de kılık kıyafet birliği sağlanmaya çalışıldı.
- Diyanet İşleri başkanı, Haham başı ve Patrikler dini kıyafetle dolaşabilecekti.
- Laiklik ilkesi çerçevesinde yapılan şapka, kılık ve kıyafet düzenlemeleriyle hem toplumda laiklik anlayışı güçlendirildi hem de kıyafette birlik sağlanarak Atatürkçülük'ün halkçılık ilkesi doğrultusunda sosyal eşitlik sağlanmış oldu.

3. 5. 2. Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)

- Osmanlı toplum yapısı içinde Allah'a erişmek maksadı ile bir yol ve yöntem takip eden dini akımlar mevcuttu. Bu yollara "Tarikat" adı verilmiştir.
- Tarikat üyelerinin bir araya gelip, zikir ve fikirle uğraştıkları yerlere de Tekke ve Zaviyeler adı verilmiştir.
- Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında tarikatlar önemli görevler üstlenmişlerdir.
- Tekke ve zaviyeler, zamanla bütün kurumlar gibi bozulmalardan etkilenmiş, kuruluş gayesinden uzaklaşmıştır.
- 30 Kasım 1925'te çıkarılan bir kanunla çağdaşlaşma ve inkılap hareketlerinde önemli bir engel olarak görülen Tekke, Zaviye ve Türbeler kapatılmıştır.
- Çıkarılan yasa ile şeyhlik, dervişlik müritlik gibi unvanların kullanılması, dinî kıyafetlerin giyilmesi yasaklandı.
- Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması Atatürk ilkelerinden laiklik ilkesi ile ilişkilendirilebilir.

3. 5. 3. Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik

- Osmanlı Devleti'nde sosyal yaşamda ve devlet hayatında kullanılan takvim, saat ve ölçüler çağdaş dünya ölçülerinden farklıydı.
- Hukuk ve eğitim alanında yaşanan çok başlılık takvim, saat ve ölçüler alanında da kendisini gösteriyordu.
- Miladi takvim 1 Ocak 1926'dan itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî takvimi olarak yürürlüğe girdi.
- 1928'de yeni Türk harfleri kabul edildi. Bunun yanında batılı ülkelerin kullandığı rakamlar da kabul edildi.
- 1931'de yapılan yasal düzenlemeyle bu alanda da dünyanın yaygın olarak kabul ettiği metre ve kilogram gibi ölçü birimleri kabul edildi.
- Takvim, saat, rakamlar ve ölçüler konusunda çağdaş dünya ile uyumlu hâle gelen idari ve sosyal hayat 1935'te hafta tatili düzenlemesiyle tamamlandı. Hafta tatili cuma gününden pazar gününe alındı.
- Bütün bu düzenlemelerle sosyal hayatın çağdaşlaşması ve laikleşmesi sağlandı.
- Bu alanda yapılan yenilikler, uluslararası fikrî, siyasi ve iktisadi temasları kolaylaştırdı.
- İnkılapçılık ilkesinin toplumsal alandaki önemli yansıması oldu.

3. 5. 4. Soyadı Kanunu (21 Haziran 1934)

- Bütün uygar toplumlarda bir önemli uygulama olarak göze çarpan soyadı uygulaması toplum alanındaki karmaşayı önlemek amacı ile ortaya konmuş bir uygulamadır.
- Resmi işler kolaylaştırılmak istenmiştir.
- Halkçılık ilkesi Türk milletini ayrıcalıksız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle halinde kabul etmiştir.
- Osmanlı Devletindeki uygulamalara 21 Haziran 1934'te Soyadı Kanunu kabul edilerek son verilmiştir.
- Ağa, hacı, hafız, hoca, molla, bey, beyefendi, hanım, hanımefendi, paşa, hazretleri gibi unvanların resmî kullanımı yasaklandı.
- Soyadı Kanunu'yla yapılan düzenleme, resmi işlerde yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırdı ve halkçılık ilkesi doğrultusunda toplumsal hayatta eşitliği sağladı.
- Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya TBMM tarafından 24 Kasım 1934'te "Atatürk" soyadı verildi.

3. 5. 5. Türk Kadınına Sağlanan Haklar

- Türk kadını, Millî Mücadele Dönemi'nde gösterdiği fedakârlıkla tüm dünyaya örnek olmuştu.
- Atatürk, Cumhuriyet Dönemi'nde kadın haklarının gelişmesine bizzat öncülük etmiştir.
- Kadınların sosyal hayatta erkeklerle eşit konuma yükseltilmesinde ilk adım 1926'da Türk Medeni Kanunu'nun

kabulü ile atıldı.

- Çağdaş bir Medeni Kanun'un kabulü ile kadınlara sağlanan haklar yasal güvenceye kavuştu.
- 1927-1928 öğretim yılından itibaren karma eğitime geçildi.
- Türk kadını erkeklerle aynı şartlarda eğitim ve iş yaşamına katılabilme hakkını elde etti.
- Cumhuriyet kurulduğunda yükseköğretimde hiç kadın öğretim üyesi yokken, 1938 yılında bu sayı 99'a çıktı.
- Kadınların siyasal eşitliğe kavuşturacak ilk adım 1930'da Türk kadınına belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verilmesiyle atıldı.
- 1933'te Türk kadını muhtarlık seçimlerine katılma hakkı elde etti.
- 5 Aralık 1934'te kadınlar genel seçimlerde de seçme ve seçilme haklarını kazandılar.
- 1935'te 18 kadın vekil milletin temsilcisi oldu.
- Türk kadını sosyal ve siyasal haklara dünyadaki birçok medeni ülkeden önce ulaştı.
- Fransa'da kadınlar 1944'te, Yunanistan'da 1952, İsviçre'de 1974'te seçme ve seçilme hakkına kavuştu.

3.6. EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER

3.6.1. Türkiye İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923)

- I. Dünya Savaşı ve ardından Millî Mücadele, Türk milletinin ekonomik kaynaklarını tüketmişti.
- Türk milletinin askerî ve siyasal alanda kazandığı büyük başarılar sonucu kurulan yeni Türkiye'nin, ekonomik bir savaş da vermesi gerekiyordu.
- 17 Şubat-4 Mart 1923'te İzmir'de düzenlenen Türkiye İktisat Kongresi, Mustafa Kemal'in siyasal bağımsızlığın yanı sıra ekonomik bağımsızlığın önemine ilişkin nutkuyla açıldı.
- Kongrenin toplanma amacı; yeni Türk Devleti'nin ekonomi politikasını belirlemek ve ülkeyi kalkındırmaktı.
- Lozan Antlaşması öncesinde İzmir'de 1135 kişinin katıldığı bir iktisat kongresi yapıldı.
- Misak-ı Ekonomi (Millî Ekonomi Andı) kabul edildi.
- Türkiye İktisat Kongresi girişimi ve kongrede alınan kararlar, Atatürk ilkelerinden devletçilik ve milliyetçilik ilkesi ile ilişkilidir.

Kongrede Alınan Kararlar

- Aşar vergisi ve Reji İdaresinin kaldırılması
- Demir yolları inşasının hükûmetçe bir programa bağlanması
- Koruyucu gümrük tarifelerinin kabulü ve bu konudaki dış müdahalelerin reddedilmesi
- Devlete ait ticaret ve sanayi bankalarının kurulması
- Ham maddesi yurt içinden temin edilebilen sanayi tesislerinin kurulmasına ağırlık verilmesi
- Türk limanlarına kabotaj hakkının tanınması
- Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun günün ihtiyaçlarını karşılar hâle getirilmesi
- Günlük çalışma süresinin azami sekiz saatle sınırlandırılması

3.6.2. Cumhuriyet'in İlk Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler

- Cumhuriyet döneminde kalkınmanın temeli sanayiye dayanıyordu.
- 26 Ağustos 1924'te Türkiye İş Bankası kuruldu.
- 19 Nisan 1925'te Ticaret Bakanlığı tarafından Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu.
- Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı. (28 Mayıs 1927)
- 1929 Ekonomik bunalımı ile yerli malı ve üretim kullanımı teşvik edildi.
- 1933'te ilk planlı ekonomi uygulaması olan 1. Beş yıllık kalkınma planı yürürlüğe girdi.
- Karabük'te Demir Çelik Fabrikası açıldı. (1939)
- Uşak'ta şeker fabrikası açıldı.
- Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kuruldu. (1935)
- Etibank kuruldu. (1935)

3.6.3. 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı ve Türkiye'ye Etkileri

- 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, Türkiye gibi tarım ağırlıklı üretim yapan ülkeleri derinden etkiledi.
- Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerde ve fiyatlarında önemli düşüşler yaşandı.
- Türk dış ticaretinde kliring türü düzenlemelere, ithalat kısıtlamalarına gidildi.
- Bunların sonucunda ekonomide içe kapanma eğilimleri arttı.
- 1930'dan sonra iktisat politikası olarak benimsenen devletçilik ilkesi ile devlet, ekonomide yatırımcı ve üretimi kimliği ile ön plana çıktı.
- 1934'te I. Beş Yıllık Sanayi Planı yürürlüğe girdi.

- Devlet; Sümerbank, Etibank gibi kuruluşlarla demir-çelik, tekstil, şeker, cam, çimento, madencilik gibi sektörlerde yatırımlarını artırmaya başladı.
- 1936'da II. Beş Yıllık Sanayi Planı'nın hazırlarına girildiyse de II. Dünya Savaşı nedeniyle bu plan uygulanamadı.
- Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kuruldu.
- 1929'dan itibaren 12-19 Aralık arasındaki hafta; tüm ülkede Tasarruf ve Yerli Malı Haftası olarak kutlanmaya başlandı.

3. 7. SAĞLIK ALANINDAKİ GELİŞMELER

- Cumhuriyet Dönemi'nin millî sağlık politikası; vatandaşların sağlığını korumak, ölüm oranını azaltmak, nüfusu artırmak, bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek ve bu yolla bireylerin sağlıklı yetişmesini sağlamayı hedef aldı.
- 3 Mayıs 1920'de Sağlık Bakanlığı kurularak sağlık hizmetleri tek çatı altında toplandı.
- Numune hastaneleri, sağlık ocakları, doğumevleri açıldı.
- 1930'da Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarıldı.
- Hıfzıssıhha Kanunu ile kolera, veba, tifo, tifüs, zehirlenme, çiçek, difteri, kızıl gibi hastalıkların ilgili birimlere bildirilme mecburiyeti getirildi.
- Bu tür salgın hastalıklar parasız tedavi edilmeye başlandı.
- 1923'te ise "Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti" nin adı değiştirilip Kızılay adı verildi.
- Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması hedefine uygun olarak 1924'te Ebe Okulu, 1925'te ise Kızılay Hemşire Okulu açıldı.
- 1924'te İstanbul ve Sivas'ta sağlık memurları yetiştiren okullar açıldı.

3. 8. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN TEMELLERİ VE ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ

- Cumhuriyet'in ilanı başlayan ve Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı ile noktalanın dönem (1923-1938) sosyal bilimciler tarafından "milli devletin inşası" veya "bir milletin yeniden inşası" olarak isimlendirilmiştir.
- Toplumsal yapının değişimini sağlayan düzenlemeler "inkılaplar", devletin felsefi temellerini oluşturan ilkeler ise "Atatürk ilkeleri" olarak isimlendirilmiştir.
- Milli devlet inşa edilirken Osmanlı Devleti'nin hanedan-kul algısının yerini devlet-yurttaş algısı almıştır.
- Türk milleti, bu yeni değerler etrafında birleşmiştir.
- Yeni siyasal sistem, geleceğin Türkiye'sini ve Türk milletini şekillendirirken sadece geçmişin değer yargılarıyla hareket etmemiş, milletin varlığını ve devamlılığını sağlayacak çağdaş değer yargılarını da millet tanımının içine almıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti bu temel esaslara dayanarak birlik ve beraberlik içinde varlığını devam ettirmektedir.
- Millî Eğitim Bakanlığı, gelecek nesilleri Atatürk ilke ve inkılaplarına dayanarak düzenlenen kanunlarla yetiştirmeyi amaçlamaktadır.